

AB 2004 İlerleme Raporu ve Vergi Mevzuatı...

Nesrin YARDIMCI SARIÇAY- Sevinç ALKAN BÜKE

Avrupa Birliği serüveni ülkemiz için çok uzun yıllar önce başlamış olup, kolay kolay biteceğe de benzememektedir.

Ancak **AB'ye uyum sürecinde özellikle son yıllarda elde ettiğimiz başarı da küçümsenecek düzeyde değildir.**

Bu noktada; raporumuzda amaç; AB sürecinin başlangıç noktasından günümüze kadar gelen ve halen de sürmekte olan gelişmeleri, ayrıntılı bir şekilde aktarmak değil, gündemimizde sık sık baş köşeye oturan "**İlerleme Raporu**" nedir, kısaca hangi konuları içerir konusunda kısa bilgiler aktarmak ve nihayet AB vergi düzenlemeleri konusunda detaylı bilgiler sunmaktır.

Raporumuzun konusunu 2004 yılı AB İlerleme Raporu oluşturmakla birlikte; bunun ülkemiz için ilk ilerleme raporu olmadığını, 1998 yılından itibaren ülkemize yıllık ilerleme raporları verildiğini belirtmekte yarar görmekteyiz.

Avrupa Birliği ülkemiz için adeta bin aynalı tapınak konumundadır.

Nitekim ülkemizin iktisadi, sosyal ve kültürel durumunda iyileşme oldukça; aynalarda ülkemizin konumu iyi, tersi durumda ise kötü görünmektedir.

Nitekim;

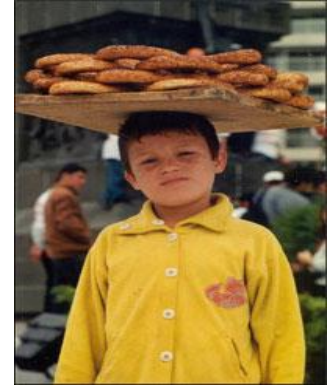
Komisyon, AB Türkiye hakkında; 1989 tarihinde;

"Türkiye'nin ekonomik ve siyasi durumu,Türkiye'nin Topluluğa girmesi durumunda karşılaşılabileceği uyum sorunlarını orta vadede aşabileceği konusunda **Komisyonu ikna etmemektedir.**" görüşünü savunurken;

2003 yılında;

"**Makroekonomik dengesizlikler sürmekle birlikte, Türkiye'de piyasa ekonomisinin işleyişi kayda değer bir şekilde iyileşmiştir. Makroekonomik istikrar ve yapısal reformlara yönelik olarak atılacak ilave adımlar da, Türkiye'nin Birlik içerisindeki rekabet baskısı ve piyasa güçleri ile baş edebilme kapasitesini güçlendirecektir.**"

yönünde görüş beyan edilmiştir.

- Ø TC Merkez Bankası ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu gibi önemli düzenleyici ve denetleyici kurumlara bağımsız hareket etme imkanı tanındığı,
- Ø Ayrıca, finans sektörü gibi önemli piyasaların düzenleyici çerçevesinin uluslararası standartlarla uyumlu hale getirildiği,
- Ø Kamu bankaları üzerindeki siyasi etkilerin önlenmesi ve elektrik, telekomünikasyon, şeker, tütün ve petrol gibi önemli pazarların serbestleştirilmesi yoluyla devlet müdahalesinin azaltıldığı,
- Ø Tarımda fiyat destekleme uygulamasına son verilerek doğrudan gelir desteği sisteminin uygulamaya konulmasıyla fiyat sapmalarının azaltıldığı,
- Ø Kamu sektörünün verimliliği, kamu hizmetlerinde reformların başlatılması, vergi sisteminin modernleştirilmesi ve kamu mali kesiminin daha şeffaf hale getirildiği,
- Ø Türkiye'nin yasal ve bürokratik engelleri kaldırarak doğrudan yabancı yatırım girişini kolaylaştırmaya çalışmaları ifade edilmiştir.

Kişi başına düşen milli gelirden halen kayda değer bir artışın gerçekleştirilemediği belirtilen raporda aynı zamanda; Türkiye'de mutlak yoksulluğa nadiren rastlandığı, bunun en önemli nedenlerinin de güçlü geleneksel aile bağları ve yaygın kayıt dışı istihdam olduğu ifade edilmiştir.

Raporda tüm detayları da yer almakla birlikte;

- Ø Kırsal kalkınma ve ormancılık,
- Ø Gıda güvenliği dahil veterinerlik ve bitki sağlığı konuları,
- Ø Turizm,
- Ø Balıkçılık,
- Ø Çevre,
- Ø Adalet,
- Ø Telekomünikasyon,
- Ø Bilişim vb. sektörleri ile ilgili olarak durum tespiti ve genel değerlendirmelere ilişkin bilgilerin de mevcut olduğu gözlenmektedir.

Bu kapsamda; araştırmamızın ana konusunu oluşturan **vergilendirmeye ilişkin olarak AB bakışı da 2004 yılı İlerleme Raporunda yer almaktadır.**

Buna göre;

Vergilendirmeye ilişkin müktesebat kapsamlı olarak;

- Ø Dolaylı vergileri;
- Ø Katma Değer Vergisini,
- Ø Özel Tüketim Vergisini içermektedir.

Burada en dikkat çekici konu; doğrudan vergilendirmeye ilgili olarak, müktesebatın bazı açılardan Kurumlar Vergisini kapsamaması ve özellikle şirketler arasında sınır ötesi engellerin kaldırılmasının amaçlanmasıdır.

Raporda ayrıca; dolaylı vergiler alanında; KDV konusunda herhangi bir ilerlemenin kaydedilmediği, var olan düzenlemelerin de henüz piyasalara yansımadağı ifade edilmiştir.

Tüketim vergisi konusunda ise; Türkiye'nin sigaralara, şark tipi tütün içeriğine göre değişen maktu vergi uyguladığı, alkollü içkilere uygulamakta olduğu Özel Tüketim Vergisinin de müktesebat ile uyumlu olmadığı belirtilmiştir.

Raporda ayrıca; Ülkemizdeki mali idarelerin, mali planlarının da (Fiscal Blueprints) analiz edildiği gözlenmektedir.

Bunun dışında, vergi dairelerine bilgi teknolojisinin getirilmesi yönünde çaba gösterildiği, 138 vergi dairesinin otomasyona geçirilmesi projesinin sürdüğü, halihazırda donanımlı 155 vergi dairesi bulunduğu, Nisan 2004'de vergi mükelleflerinin veri tabanını tüm vergi dairelerine yayma ve işlevselliğini artırma konusunda yeni bir proje başlatıldığı ifade edilmiştir.

Türkiye'nin dolaylı ve doğrudan vergilendirme alanlarında bazı kalemlerde kısmen de olsa müktesebatla uyumlu olmakla birlikte; Müktesebatla daha fazla uyumlu bir takım çalışmalar da gerçekleştirmesi, oranların düşürülmesi ve vergi mevzuatının basitleştirilmesi gereği vurgulanmıştır.

Müktesebatta ayrıca; Türkiye'nin özellikle;

- Ø Etkili ve şeffaf mali yönetim ve kontrol sistemlerine,
- Ø İşlevsel açıdan bağımsız iç denetim sistemlerine;
- Ø Bu iki alandaki yöntemlerin koordinasyonundan ve uyumlulaştırılmasından sorumlu merkezi uyumlulaştırma birimlerine,
- Ø Kamu sektöründe kamu iç mali kontrol sistemlerinin bağımsız dış denetimini sağlayacak bir birime (Yüksek Denetim Kurumu),
- Ø AB fonları için uygun bir mali kontrol mekanizmasına,

- Ø AT mali çıkarlarının etkili ve adilane korunmasını sağlayacak idari kapasiteye sahip olması gerektiği de belirtilmektedir.

Bu kapsamda; özellikle 2004 yılında yürürlüğe giren; Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile birlikte; Avrupa Topluluklarının mali çıkarlarının korunması konusunda da büyük ilerleme kaydedilmiştir.

Raporda devletlerin görevinin; öz kaynaklara ilişkin kurallara uymak için, öz kaynakların doğru hesaplanmasını, tahsil edilmesini, ödenmesini ve kontrol edilmesini yeterince koordine ve temin etmeye ve AB'ye rapor vermeye yönelik uygun idari kapasiteyi sağlaması gerektiği konusu vurgulanmış ve bu alandaki müktesebatın doğrudan bağlayıcı olduğu ifade edilmiştir.

İlerleme Raporunda ayrıca; Maliye Bakanlığı'nın, Şubat 2004'te Tahakkuk Esaslı Muhasebe Genelgesini yayımladığı, bu Genelgenin 2003 Mali Yılı Bütçe Kanunu'na ilişkin olarak yayımlanan Analitik Bütçe Sınıflandırması Genelgesini tamamlayıcı nitelikte olduğu, bir çok kamu kurumunun, bu analitik bütçe sınıflandırmasına uygun olarak 2004 bütçelerinin elektronik olarak sunulduğu ve tüm bunların çok olumlu gelişmeler olduğu ifade edilmiştir.

Ancak; Türkiye'nin vergi gelirleri tahsilatını ve vergi mükelleflerinin gönüllü uyumunu arttırmak için, vergi idaresini güçlendirme ve reforma tabi tutma çabalarını ilerletmelidir ibaresi de raporda aynen yer almıştır.

Sonuç olarak;

Türkiye'nin uyumu, birçok alanda ilerlemiştir; fakat birçok bölüm için, erken bir aşamadır, diğer bir deyişle, tüm alanlarda ilave çalışma gerekmektedir.

Nitekim malların serbest dolaşımı konusunda, müktesebatın genel aktarımı, düzgün bir şekilde ilerlemekle birlikte tamamlanmış değildir ve uygulama düzensizdir.

Kişilerin serbest dolaşımı konusunda ise hiçbir ilerleme sağlanamamıştır. Hizmet sağlama özgürlüğü konusunda, sigorta haricinde mali hizmetler konusunda bir miktar ilerleme kaydedilebilmiştir; ancak; mali olmayan hizmetlerde hiçbir ilerleme olmamıştır.

Raporda; özellikle mali olmayan hizmetler alanında pazara erişim kısıtlamaları olduğu, mesleki (profesyonel) hizmetler alanında, 2003 yılı raporu ile karşılaştırıldığında, kayda değer bir ilerleme olmadığı belirtilmektedir.

İlerleme Raporuna göre ayrıca;

- Ø Kişisel verilerin korunması konusunda müktesebata uyumun gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Kişisel verilerin korunması ile uğraşan bir makam kurulmalıdır ve mevcut mali hizmet denetim kurumlarının bağımsızlığı korunmalıdır. Bu konuda yakın bir tarihte çıkarılan Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanuna daha fazla işlevsellik kazandırılmalıdır.

- Ø Şirketler Kanunu alanında, müktesebat ile uyum çok sınırlıdır. Ancak, fikri ve sınai mülkiyet haklarının korunması için korsanlıkla mücadele edilmesine yönelik önemli çabalar gösterilmiştir; fakat yetersiz idari kapasite, bir kısıtlama teşkil etmektedir.
- Ø Rekabet politikası ile ilgili olarak, tröstlere karşı mevzuat konusunda müktesebata uyum önemli seviyededir ve ilerleme, tatminkâr bir şekilde sürdürülmektedir. Bunun aksine, devlet yardımı müktesebatına uyum, Gümrük Birliğine dahil edilmiş olmamıza rağmen çok sınırlıdır. Devlet yardımı Kanununun kabul edilmesi ve devlet yardımı izleme makamının kurulması, çok önemli meselelerdir.
- Ø Vergilendirme ile ilgili olarak, dolaylı vergilendirme alanında sınırlı ilerleme olurken, dolaysız vergilendirme veya idari işbirliği konusunda yeterli ilerleme sağlanamamıştır.
- Ø Türkiye'nin mali rejimi, müktesebata kısmen uyumludur ve bu bölüm altındaki tüm alanlarda önemli çabalar gerekmektedir. Özellikle KDV, muafiyetlerin kapsamı ve uygulanan oranlarda uyum gerekmektedir. Dolaylı vergilendirme konusunda, gider vergileri, ithal edilen ürünleri cezalandırmamalıdır. Ayrıca, İdari kapasitenin, özellikle vergi tahsilatının iyileştirilmesi için önemli ölçüde güçlendirilmesi gerekmektedir.

Özetle; 2004 yılı İlerleme Raporu incelendiğinde; Türkiye'nin, ilave reform paketleri, anayasa değişiklikleri ve yeni Ceza Kanununun kabulü suretiyle, özellikle geçen yıla ait ilerleme raporu ve Katılım Ortaklığı'nda öncelik olarak belirtilen alanlar olmak üzere bir çok alanda önemli yasal ilerleme kaydetmeyi başardığını belirtmek mümkündür.

Siyasi reformların uygulanmasında önemli gelişme sağlanmıştır, ancak bunların daha da pekiştirilmesi ve genişletilmesi gerekmektedir.

Ekonomideki mevcut olumlu dinamiklerin sürdürülebilir büyüme ve istikrarı sağlayacak yapıya dönüştürülebilmesi için reform sürecine devam edilmesi ülkemizin geleceği açısından oldukça önemlidir.

Ülkemizde; özellikle, mali dengesizliklerin giderilmesi ve enflasyon ile mücadelenin sürdürülmesi, idari prosedürlerin basitleştirilmesi ve hukuk devleti uygulamalarının güçlendirilmesi ile yatırım ortamının gelişeceği ve AB uyum sürecinin kısa sürede gerçekleştirileceği açıktır.